

Examinând hotărârea atacată prin prisma motivelor de apel formulate, dar și din oficiu, sub toate aspectele de fapt și de drept, potrivit dispozițiilor art. 417 alin. (2) din Codul de procedură penală, Înalta Curte de Casație și Justiție constată ca fiind nefondate apelurile declarate în cauză pentru motive care vor fi expuse în cele ce urmează.

Din analiza coroborată a ansamblului materialului probator administrat în cauză rezultă că prima instanță a stabilit judicios situația de fapt, urmare a unei minuțioase evaluări asupra mijloacelor de probă în condițiile expuse în cele ce preced.

În virtutea efectului integral devolutiv al apelului, efectuând propria analiză a particularităților cauzei și reținând că în apel probele administrate la solicitarea părților (inculpați și părți civile) și a parchetului nu au condus la schimbarea stării de fapt reținută de prima instanță, Înalta Curte constată în totalitate temeinice statuările primei instanțe cu privire la acest aspect, astfel că nu le va mai relua, ci va proceda la analiza criticilor formulate prin apelurile declarate în cauză prin raportare la întregul material probator administrat în cauză.

Atât parchetul, cât și părțile civile au criticat hotărârea apelată sub aspectul *netemeinicii achitării inculpaților pentru săvârșirea infracțiunii de tratamente neomnoase*, criticile vizând *calificarea juridică* a faptelor pentru care inculpații D , E și F și aprecierea eronată a primei instanțe a *inexistenței situației premise a infracțiunii de tratamente neomnoase deduse judecății*.

Sub aspectul *calificării juridice a faptelor* reținute în sarcina inculpaților D , E și F , antamate atât de parchet, cât și de apelantele părți civile prin motivele de apel, Înalta Curte va face, în cele ce urmează, o analiză a legilor care s-au succedat de la momentul comiterii infracțiunii și până în prezent, cu referire strictă la faptele reținute prin actul de sesizare.

Prin actul de sesizare a instanței, inculpații D și E au fost trimiși în judecată pentru săvârșirea infracțiunii contra umanității, prevăzută de art. 439 alin. (1) lit. e), g) și k) din Codul penal, iar inculpatul F pentru complicitate la săvârșirea infracțiunii contra umanității, prevăzută de art. 48 rap. la art. 439 alin. (1) lit. e), g) și k) din Codul penal.

Ca stare factuală, în esență, s-a reținut că inculpații D și E cu intenție directă, au exercitat acțiuni represive și sistematice (filaj, urmărire informativă, percheziții, audieri sistematice, acte de violență fizică și psihică) asupra victimei inginer disident H, în perioada ianuarie-noiembrie 1985, în care acesta a făcut obiectul urmăririi informative și judiciare pentru acte sau fapte considerate ostile regimului comunist, acțiuni care au avut ca urmare producerea de suferințe fizice sau psihice grave și care au fost de natură să-i aducă o atingere gravă a drepturilor și libertăților fundamentale, în principal dreptului la viață.

În privința inculpatului I, s-a reținut că, cu intenție directă, în cursul

lunilor octombrie și noiembrie 1985, a comunicat, prin intermediul Ministerului Afacerilor Externe, către Ambasadele Republicii Socialiste România de la Paris și Washington (telegramele nr. 5/05097 din data de 01.11.1985 și nr. 5/05674 din data de 26.11.1985), date nereale prin care a disimulat caracterul represiv și politic al acțiunilor întreprinse de inculpații D și E împotriva lui H, în perioada în care acesta a făcut obiectul urmăririi informative și judiciare pentru acte și fapte considerate ostile regimului comunist.

Din această situație de fapt rezultă că faptele reținute în sarcina celor trei inculpați au fost comise în perioada ianuarie-noiembrie 1985, iar la acel moment era în vigoare Codul penal din 1968 (Legea nr. 15/1968, republicată în temeiul art. III din Legea nr. 6/1973).

În Codul penal din 1968, în vigoare la acel moment, în titlul XI denumit „Infrațiuni contra păcii și omenirii”, era reglementată infrațiunea de „tratamentele neomenoase”, în cadrul art. 358, care avea următorul conținut:

„Supunerea la tratamente neomenoase a răniților ori bolnavilor, a membrilor personalului civil sanitar sau al Crucii Roșii ori al organizațiilor asimilate acesteia, a naufragiaților, a prizonierilor de război și în general a oricărei alte persoane căzute sub puterea adversarului, ori supunerea acestora la experiențe medicale sau științifice care nu sunt justificate de un tratament medical în interesul lor, se pedepsește cu închisoare de la 5 la 15 ani, interzicerea unor drepturi și confiscarea parțială a averii.

Cu aceeași pedeapsă se sancționează săvârșirea față de persoanele arătate în alineatul precedent a vreuneia din următoarele fapte:

- a) constrângerea de a servi în forțele armate ale adversarului;*
- b) luarea de ostateci;*
- c) deportarea;*
- d) dislocarea sau lipsirea de libertate fără temei legal;*
- e) condamnarea sau execuția fără o judecată prealabilă efectuată de către un tribunal constituit în mod legal și care să fi judecat cu respectarea garanțiilor judiciare fundamentale prevăzute de lege.*

Torturarea, mutilarea sau exterminarea celor prevăzuți în alin. 1 se pedepsește cu moartea și confiscarea totală a averii, sau cu închisoare de la 15 la 20 de ani, interzicerea unor drepturi și confiscarea parțială a averii.

Dacă faptele prevăzute în prezentul articol sunt săvârșite în timp de război, pedeapsa este moartea și confiscarea totală a averii.”

În doctrină (V. Dongoroz s.a. în „Explicațiile teoretice ale Codului penal român”, ediția a II-a, 2003), s-a arătat că, prin *supunerea la tratamente neomenoase* se înțelege silirea persoanei (victimei) să suporte anumite condiții de hrană, locuință, îmbrăcăminte, igienă, asistență medicală, greu de suportat fizic și umilitoare din punct de vedere moral.

Această reglementare a rămas în ființă până la data de 1 februarie 2014, când a intrat în vigoare noul Cod penal (Legea nr. 286/2009 din 17 iulie 2009), cu excepția tratamentului sancționator, care a fost modificat prin Decretul-Lege nr. 6/1990 (publicat în M. Of. nr. 4 din 8 ianuarie 1990) și Legea nr. 140/1996 (publicată în M. Of. nr. 289 din 14 noiembrie 1996).

Așa cum se reține în doctrină (V. Dongoroz ș.a. în „Explicațiile teoretice ale Codului penal român”, ediția a II-a, 2003), incriminarea infracțiunilor contra păcii și omenirii în legislația română s-a făcut pe măsura aderării țării noastre la convențiile internaționale încheiate în această privință.

Astfel, după ratificarea Convenției de la Geneva din 12 ianuarie 1949 pentru ameliorarea soartei răniților, bolnavilor și prizonierilor de război (prin Decretul nr. 183 din data de 21 mai 1954), în Codul penal român din 1936 a fost introdusă infracțiunea de „tratamente neomenoase” în dispozițiile art. 231 ind. 4 (prin Decretul nr. 212 din data de 17 iunie 1960), infracțiune menținută într-o reglementare asemănătoare (sub aspectul conținutului incriminării) prin dispozițiile art. 358 din Codul penal din 1968, anterior enunțate.

Prin art. 6 lit. c) din Statutul Tribunalului Militar Internațional de la Nürnberg infracțiunile contra umanității au fost definite ca: *asasinarea, exterminarea, aducerea în stare de sclavie, deportarea sau orice act inuman comis împotriva populației civile sau persecuțiile pentru motive politice, rasiale sau religioase, dacă aceste acte sau persecuții sunt urmarea unei infracțiuni contra păcii sau a unei infracțiuni de război ori în legătură cu acestea.*

Ulterior, prin Statutul Curții Penale Internaționale, adoptat la Roma la 17 iulie 1998 (ratificat de țara noastră prin Legea nr. 111/2002 din 13 martie 2002 – publicată în M. Of. nr. 211 din 28 martie 2002), infracțiunile contra umanității au fost definite, prin art. 7, ca fiind:

„1. În scopurile prezentului statut, prin crimă împotriva umanității se înțelege una dintre faptele menționate mai jos, când aceasta este comisă în cadrul unui atac generalizat sau sistematic lansat împotriva unei populații civile și în cunoștință de acest atac:

- a) omorul;*
- b) exterminarea;*
- c) supunerea la sclavie;*
- d) deportarea sau transferarea forțată de populație;*
- e) întemnițarea sau altă formă de privare gravă de libertate fizică, cu violarea dispozițiilor fundamentale ale dreptului internațional;*
- f) tortura;*
- g) violul, sclavajul sexual, prostituția forțată, graviditatea forțată, sterilizarea forțată sau orice altă formă de violență sexuală de o gravitate comparabilă;*

h) persecutarea oricărui grup sau a oricărei colectivități identificabile din motive de ordin politic, rasial, național, etnic, cultural, religios sau sexual, în sensul paragrafului 3, ori în funcție de alte criterii universal recunoscute ca inadmisibile în dreptul internațional, în corelare cu orice act prevăzut în prezentul paragraf sau orice crimă de competența Curții;

i) disparițiile forțate de persoane;

j) crima de apartheid;

k) alte fapte inumane cu caracter analog cauzând cu intenție suferințe mari sau vătămări grave ale integrității fizice ori ale sănătății fizice sau mintale.”

În noul Cod penal (Legea nr. 286/2009 din 17 iulie 2009), în titlul XII intitulat „Infrațiuni de genocid, contra umanității și de război”, s-au incriminat „infrațiuni contra umanității” în dispozițiile art. 439, care are următorul conținut:

”(1) Săvârșirea, în cadrul unui atac generalizat sau sistematic, lansat împotriva unei populații civile, a uneia dintre următoarele fapte:

a) uciderea unor persoane;

b) supunerea unei populații sau părți a acesteia, în scopul de a o distruge în tot sau în parte, la condiții de viață menite să determine distrugerea fizică, totală sau parțială, a acesteia;

c) sclavia sau traficul de ființe umane, în special de femei sau copii;

d) deportarea sau transferarea forțată, cu încălcarea regulilor generale de drept internațional, a unor persoane aflate în mod legal pe un anumit teritoriu, prin expulzarea acestora spre un alt stat sau spre un alt teritoriu ori prin folosirea altor măsuri de constrângere;

e) torturarea unei persoane aflate sub paza făptuitorului sau asupra căreia acesta exercită controlul în orice alt mod, cauzându-i vătămări fizice sau psihice, ori suferințe fizice sau psihice grave, ce depășesc consecințele sancțiunilor admise de către dreptul internațional;

f) violul sau agresiunea sexuală, constrângerea la prostituție, sterilizarea forțată sau detenția ilegală a unei femei rămase gravidă în mod forțat, în scopul modificării compoziției etnice a unei populații;

g) vătămarea integrității fizice sau psihice a unor persoane;

h) provocarea dispariției forțate a unei persoane, în scopul de a o sustrage de sub protecția legii pentru o perioadă îndelungată, prin răpire, arestare sau deținere, la ordinul unui stat sau al unei organizații politice ori cu autorizarea, sprijinul sau asentimentul acestora, urmate de refuzul de a admite că această persoană este privată de libertate sau de a furniza informații reale privind soarta care îi este rezervată ori locul unde se află, de îndată ce aceste informații au fost solicitate;

i) întemnițarea sau altă formă de privare gravă de libertate, cu încălcarea regulilor generale de drept internațional;

j) persecutarea unui grup sau a unei colectivități determinate, prin

privare de drepturile fundamentale ale omului sau prin restrângerea gravă a exercitării acestor drepturi, pe motive de ordin politic, rasial, național, etnic, cultural, religios, sexual ori în funcție de alte criterii recunoscute ca inadmisibile în dreptul internațional;

k) alte asemenea fapte inumane ce cauzează suferințe mari sau vătămări ale integrității fizice sau psihice,

se pedepsește cu detențiune pe viață sau cu închisoare de la 15 la 25 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează faptele prevăzute în alin. (1), săvârșite în cadrul unui regim instituționalizat de oprimare sistematică și de dominare a unui grup rasial asupra altuia, cu intenția de a menține acest regim.”

Prin Expunerea de motive a Noului Cod penal, s-a menționat că „1. referitor la infracțiunile contra umanității, textul propus reia, într-o formă adaptată, prevederile art. 7 din Statutul Curții Penale Internaționale, valorificând, astfel, definițiile anterioare promovate de art. 6 lit. c) din Statutul Tribunalului Militar Internațional de la Nürnberg, art. II nr. 1 c) a Legii nr. 10 a Consiliului de Control, de art. 5 lit. c) din Statutul Tribunalului Penal Internațional pentru Orientul Îndepărtat, respectiv mai actualele art. 5 din Statutul Tribunalului Penal Internațional pentru fosta Iugoslaviei și art. 3 din Statutul Tribunalului Penal Internațional pentru Rwanda.

2. Infracțiunile contra umanității formează un grup distinct de acte infracționale, ce pot fi comise atât în timp de pace, cât și de război. În cadrul textului, au fost sistematizate – după modelul german – 12 modalități normative. Urmând același model, s-a renunțat la definirea termenilor în finalul articolului, fără a aduce astfel atingere principiului *lex certa*, noțiunile fiind explicate în mod suficient în cadrul fiecărei secțiuni.

3. Față de forma art. 8 din Statut, s-a renunțat la precizarea ca faptele să fie comise „(...) în cunoștință de acest atac”. Necesitatea ca atacul să fie lansat contra unei populații civile implică automat existența cel puțin a intenției eventuale, făcând, astfel, inutilă ultima teză care relua doar aceasta. Mai mult, dacă este necesar să existe o intenție directă în privința inițierii atacului, este în schimb suficientă intenția eventuală în raport de integrarea actelor ulterioare în atacul în curs de desfășurare.

4. Cele 12 ipoteze reglementate reiau, fără modificări de fond, prevederile similare din Statut. În ceea ce privește ipoteza de la lit. b) - supunerea unei populații sau părți a acesteia, în scopul de a o distruge în tot sau în parte, la condiții de viață menite să determine distrugerea fizică, totală sau parțială, a acesteia sau exterminarea cum este denumită în Statut – ea pare, la o primă analiză, a se suprapune cu conținutul infracțiunii de genocid. Concursul de norme este, însă, doar unul aparent, căci, deși sub aspectul laturii obiective, cele două infracțiuni sunt

asemănătoare, conduita incriminată în ipoteza genocidului, privește doar anumite grupuri, individualizate pe baza unor criterii expres prevăzute (rasial, etnic, religios etc.). În schimb, în cazul infracțiunilor contra umanității, grupul sau grupurile vor fi, de regulă, individualizate pe baza unor criterii politice sau sociale. [...]

7. În cadrul literei g), după modelul reglementării germane, a fost inclusă o modalitate de comitere a faptei ce nu se regăsește enumerată expres în Statut, și anume, vătămarea integrității fizice sau psihice. Astfel, vor fi evitate controversile legate de a ști dacă distrugerea grupului include și simpla vătămare a indivizilor membri, definiția oferită de Statut (art. 7 par. 2 lit. b) nefiind suficient de explicită.”

Din evoluția reglementărilor privind infracțiunile contra umanității, anterior expuse, rezultă o continuitate a incriminării faptelor pentru care inculpații D , E și F au fost trimiși în judecată și încadrate de parchet în dispozițiile art. 439 alin. (1) lit. e) din noul Cod penal (autorat sau complicitate).

Varianta prevăzută la lit. g) a art. 439 din noul Cod penal nu poate fi reținută în sarcina inculpaților, atât timp cât, din chiar expunerea de motive, rezultă că această variantă, respectiv vătămarea integrității fizice sau psihice a unor persoane, *a fost nou reglementată*, după modelul legii germane, neregăsindu-se nici măcar în art. 7 par. 2 lit. b) din Statutul Curții Penale Internaționale, care este, oricum, ulterior comiterii faptelor pentru care inculpații au fost trimiși în judecată. Or, conform principiului neretroactivității legii penale, nimeni nu poate răspunde penal pentru o faptă care nu era incriminată la data săvârșirii.

Cât privește varianta prevăzută la lit. k) a aceleiași norme legale (art. 439 din noul Cod penal), astfel cum aceasta a fost explicitată prin precizările făcute de parchet pentru remedierea aspectelor de neregularitate ale rechizitoriului nr. 32/P/2014, Înalta Curte reține că aceasta nu poate fi incidentă în cauză.

Astfel, prin precizările făcute de parchet pentru remedierea aspectelor de neregularitate ale rechizitoriului, s-a reținut incidența lit. k) *„alte asemenea fapte inumane ce cauzează suferințe mari sau vătămări ale integrității fizice sau psihice”* atrasă de *„acțiuni de reprimare și intimidare a disidentului H, constând în: filaj, urmărire informativă [...], note informativi [...], percheziție domiciliară în data de 17.01.1985 [...], interceptarea convorbirilor telefonice prin mijloace T.O. [...], interceptarea corespondenței [...] și audieri sistematice [...].”*

Din această enumerare se poate observa că așa-zisele acțiuni de reprimare și intimidare invocate de parchet sunt metode de supraveghere sau cercetare și procedee probatorii folosite în anchetarea infracțiunilor. Prin natura lor, mare parte dintre acestea (exceptând percheziția domiciliară și audierea) sunt secrete, necunoscute de persoana pe care o vizează, astfel că e foarte greu de înțeles cum astfel de acțiuni pot fi incluse în noțiunea de

„alte asemenea fapte inumane ce cauzează suferințe mari sau vătămări ale integrității fizice sau psihice”.

Într-adevăr, atunci când sunt aduse la cunoștința persoanei cercetate poate produce acesteia unele suferințe, însă sunt inerente oricărei activități de cercetare penală.

Și în prezent sunt folosite astfel de metode speciale de supraveghere sau cercetare (art. 138 și urm. din Codul de procedură penală) și procedee probatorii prin care se obțin mijloacele de probă (audierea suspectului sau inculpatului, percheziția domiciliară). A accepta ideea că aceste metode de cercetare și procedee probatorii ar putea constitui „fapte inumane”, așa cum consideră parchetul, ar însemna ca organele judiciare care le folosesc să fie pasibile de tragere la răspundere penală pentru săvârșirea infracțiunii contra umanității, ceea ce este de neconceput.

Din conținutul textului legal [art. 439 alin. (1) din Codul penal] rezultă că „alte asemenea fapte inumane”, prevăzute de lit. k), trebuie raportate la variantele anterioare cuprinse la lit. a)-j), care prevăd fapte de o anumită gravitate (uciderea unor persoane, sclavia sau traficul de ființe umane, violul sau agresiunea sexuală, vătămarea integrității fizice sau psihice a unor persoane etc.).

În acest context, Înalta Curte reține că acțiunile „*de reprimare și intimidare a disidentului H, constând în: filaj, urmărire informativă [...], note informatori [...], percheziție domiciliară în data de 17.01.1985 [...], interceptarea convorbirilor telefonice prin mijloace T.O. [...], interceptarea corespondenței [...] și audieri sistematice [...]*”, invocate de parchet, nu pot constitui elementul material al variantei normative prevăzute de art. 439 alin. (1) lit. k) din Codul penal, „alte asemenea fapte inumane ce cauzează suferințe mari sau vătămări ale integrității fizice sau psihice”.

Reținând deja că faptele inculpaților D , E și F , astfel cum au fost descrise prin rechizitoriu, au fost incriminate atât sub Codul penal anterior, cât și sub Codul penal actual, Înalta Curte va proceda, în conformitate cu dispozițiile art. 5 din noul Cod penal, la stabilirea legii penale mai favorabile aplicabile inculpaților prin raportare la tratamentul sancționator prevăzut de fiecare legiuire în parte.

Din acest punct de vedere, Înalta Curte constată că legea care prevede un tratament sancționator mai favorabil pentru inculpați este Codul penal de la 1968, în reglementarea existentă în intervalul de timp cuprins între modificările aduse Codului prin Decretul-Lege nr. 6/1990 și Legea nr. 140/1996.

Astfel, prin Decretul-Lege nr. 6/1990 s-a abolit pedeapsa cu moartea și s-a înlocuit cu pedeapsa detențiunii pe viață, situație în care pedeapsa pentru infracțiunea prevăzută de dispozițiile art. 358 alin. (1) și (3) din Codul penal din 1968 este detențiunea pe viață sau închisoarea de la 15 la 20 de ani.

Prin modificările aduse Codului penal din 1968 prin Legea nr. 140/1996, s-a menținut pedeapsa alternativă (detențiunea pe viață sau închisoarea) pentru aceeași infracțiune [art. 358 alin. (1) și (3)], însă a fost crescută limita maximă a pedepsei închisorii, de la 20 la 25 de ani. Același tratament sancționator este prevăzut și de noul Cod penal [detențiunea pe viață sau închisoarea de la 15 la 25 de ani, conform art. 439 alin. (1)].

Pe cale de consecință, *legea penală mai favorabilă este Codul penal din 1968, în reglementarea existentă în intervalul de timp cuprins între modificările aduse Codului prin Decretul-Lege nr. 6/1990 și Legea nr. 140/1996*, situație în care faptele inculpaților, descrise prin rechizitoriu, se încadrează în dispozițiile art. 358 alin. (1) și (3) din Codul penal din 1968, cum în mod corect a reținut și prima instanță, criticile apelanților părți civile și ale parchetului sub acest aspect fiind nefondate.

Deopotrivă, hotărârea primei instanțe a fost criticată de parchet și de apelantele părți civile și sub aspectul aprecierii eronate, de către instanța de fond, a *inexistenței situației premise a infracțiunii de tratamente neomenoase deduse judecării*, critică pe care Înalta Curte nu o poate reține pentru considerentele ce vor fi expuse în cele ce urmează.

Așa cum s-a expus anterior, infracțiunea prevăzută de art. 358 din Codul penal din 1968 constă în *supunerea la tratamente neomenoase a răniților ori bolnavilor, a membrilor personalului civil sanitar sau al Crucii Roșii ori al organizațiilor asimilate acesteia, a naufragaților, a prizonierilor de război și în general a oricărei alte persoane căzute sub puterea adversarului, ori supunerea acestora la experiențe medicale sau științifice care nu sunt justificate de un tratament medical în interesul lor* [alin. (1) al art. 358], precum și *torturarea, mutilarea sau exterminarea celor prevăzuți în alin. 1* [alin. (3) al art. 358].

După cum se poate observa, textul de lege incriminator nu condiționează existența infracțiunii după cum este comisă împotriva unor persoane civile sau împotriva unor participanți la forțe implicate în conflict, în război. Dimpotrivă, din enumerarea textului de lege rezultând că infracțiunea poate fi comisă împotriva „*oricărei alte persoane căzute sub puterea adversarului*”. Mai mult, în alin. (4) al aceluiași articol s-a prevăzut ca variantă agravată comiterea faptei în timp de război, ceea ce evidențiază o dată în plus posibilitatea comiterii infracțiunii și în timp de pace.

Sub aspectul subiectului pasiv, infracțiunea se poate comite atât împotriva unor persoane civile, care din cauza oricăror împrejurări au căzut sub puterea adversarului, cât și împotriva unor persoane aparținând forțelor armate, care au căzut în puterea inamicului (prizonierii de război).

Noțiunea de „*tratamente neomenoase*” nu a fost definită de legiuitor în cuprinsul Codului penal, astfel că a revenit practicii judiciare și doctrinei rolul de a o defini și de a limita acțiunile care se circumscriu acestei noțiuni.

Așa cum s-a reținut anterior, în doctrină s-a reținut că, prin *supunerea la tratamente neomenoase* se înțelege silirea persoanei (victimei) să suporte anumite condiții de hrană, locuință, îmbrăcăminte, igienă, asistență medicală, greu de suportat fizic și umilitoare din punct de vedere moral, iar prin art. 6 lit. c) din Statutul Tribunalului Militar Internațional de la Nürnberg infracțiunile contra umanității au fost definite ca: *asasinarea, exterminarea, aducerea în stare de sclavie, deportarea sau orice act inuman comis împotriva populației civile sau persecuțiile pentru motive politice, rasiale sau religioase, dacă aceste acte sau persecuții sunt urmarea unei infracțiuni contra păcii sau a unei infracțiuni de război ori în legătură cu acestea.*

Noțiunea de tratamente inumane a fost definită de Curtea Europeană pentru prima dată în cauza *Irlanda c/Rouyaume-Uni*, din anul 1978, ca fiind acele acte prin care se provoacă victimei leziuni sau suferințe fizice și morale susceptibile de a produce puternice tulburări psihice. Aceste acte sunt comise cu intenția de a cauza suferințe fizice intense victimei. De asemenea, în materie de tortură, suferința trebuie să se situeze la un nivel de gravitate deosebit, să fie provocată de agenți ai statului sau să fie tolerată de agenți ai statului, ceea ce înseamnă că actele în sine pot fi comise asupra victimei chiar și de către particulari. În această din urmă situație autoritățile statale se fac vinovate că au permis săvârșirea unor asemenea acte sau dacă ele s-au produs, eventual de neîndeplinirea obligației de a urmări și pedepsi pe autorii lor.

Deopotrivă, din reglementarea legală rezultă că fapta de tratamente neomenoase nu poate fi concepută fără existența, în prealabil, a unei *situații de conflict, de adversitate.*

În doctrină (V. Dongoroz ș.a. în „Explicațiile teoretice ale Codului penal român”, ediția a II-a, 2003) se reține că infracțiunea în discuție nu poate fi săvârșită fără existența în prealabil a unei „*situații de conflict în sfera căreia persoanele, în mod nedeterminat ca număr și îndeletnicire, se află unele față de altele ca adversari. [...] Un conflict limitat la câteva persoane determinate nu poate fi considerat ca situație premisă a infracțiunii de tratamente neomenoase.*”

În jurisprudența sa, Înalta Curte de Casație și Justiție, în considerentele deciziilor nr. 2579/2009 (pronunțată de Secția Penală în dosarul nr.61/81/2008), nr. 51/A din 10 februarie 2016 (pronunțată de Secția Penală în dosarul nr. 3986/2/2014) și nr. 102/A din 29 martie 2017 (pronunțată de Secția Penală în dosarul nr. 5202/2/2014), referindu-se la infracțiunea de „tratamentele neomenoase” prevăzută de art. 358 din Codul penal din 1968, a reținut, cu privire la perioada istorico-politică în care au fost săvârșite faptele supuse judecății în acele cauze (perioada 1948-1964), existența unei situații de „*conflict între agenții statului ce funcționau în locuri de deținere, cărora autoritățile statale comuniste le-au permis sau le-au tolerat să acționeze ca adevărați torționari, pe de o parte și victimele,*

private de libertate, ale acțiunilor acestora de suprimare fizică și psihică, pe de altă parte.”

Totodată, noțiunea de adversar din dreptul intern trebuie interpretată în concordanță cu textul Convențiilor de la Geneva din 1949, însemnând persoane căzute în mâinile inamicului, persoane căzute sub puterea părții adverse, persoane care se găsesc în puterea uneia din părțile aflate în conflict.

În opinia concordantă formulată în cuprinsul Hotărârii pronunțate în cauza *Mocanu și alții împotriva României*, din 17 septembrie 2014, se arată că, *atacarea civililor* este considerată un element fundamental al noțiunii de crimă împotriva umanității, cel puțin după declarația comună formulată la 24 mai 1915 de Franța, Regatul Unit și Rusia cu privire la atacurile săvârșite de Guvernul turc împotriva populației sale de origine armeană.

S-a mai arătat în hotărârea menționată, care se referă la evenimentele cunoscute opiniei publice din România sub denumirea de „Mineriada”, că elementul crucial pentru includerea faptelor în categoria crimelor împotriva umanității îl constituie *„faptul că represiunea, care a necesitat mijloace umane și materiale considerabile, a fost pregătită și planificată în cadrul unor reuniuni la care au participat cele mai înalte autorități ale statului. Atacul barbar asupra unor civili, nu numai că a fost prevăzut dar a fost conceput ca un mijloc de a-i permite elitei aflate la putere la acea vreme să își atingă obiectivele politice și să își asigure supraviețuirea. În speță, nu poate fi pusă la îndoială existența elementului subiectiv al crimei împotriva umanității”*.

Deosebit de importantă este și definiția sintagmei *„atac îndreptat împotriva unei populații civile”* reglementată în dispozițiile art. 7 paragraful 2 lit. a) din Statul Curții Penale Internaționale, care are următorul conținut: *„prin atac îndreptat împotriva unei populații civile se înțelege comportamentul care constă în comiterea multiplă de acte vizate la paragraful 1 împotriva oricărei populații civile, în aplicarea sau în sprijinirea politicii unui stat ori a unei organizații având ca scop un asemenea atac”*.

Deși această reglementare este ulterioară comiterii faptelor (Statutul Curții Penale Internaționale a fost adoptat la 17 iulie 1998, iar ratificarea acestuia de către țara noastră s-a făcut prin Legea nr. 111//2002 din 13 martie 2002), ea prezintă importanță și pentru cauză, întrucât dispozițiile art. 7 din Statul Curții Penale Internaționale, în mare măsură, nu fac altceva decât să reia și să expliciteze dispozițiile din convențiile anterioare referitoare la infracțiuni de genocid și la cele contra umanității.

Aplicând considerațiile teoretice și jurisprudențiale enunțate mai sus la situația concretă din speță, Înalta Curte, în acord cu prima instanță, reține că nu este îndeplinită situația premisă, aceea a existenței unui conflict (adversități) între organele statului, pe de o parte, și populația civilă sau o colectivitate, pe de altă parte, în cadrul căruia să se recurgă la supunerea

acestora la tratamente neomenoase, tortură, mutilare sau exterminare, așa cum se prevede în textul incriminator.

Este adevărat, așa cum susțin apelantele părți civile și parchetul, că un inculpat poate fi tras la răspundere penală pentru săvârșirea infracțiunii de tratamente neomenoase și în situația în care acțiunea ce constituie elementul material al acesteia se îndreaptă împotriva unei singure persoane căzute sub puterea adversarului („*oricărei alte persoane căzute sub puterea adversarului*”), însă *este absolut necesar* ca acțiunea inculpatului să se înglobeze într-o acțiune mai amplă, sistematică, în care și alte persoane comit astfel de acte împotriva uneia sau mai multor persoane cu care au stabilit relații de adversitate. Altfel, acțiunea singulară a inculpatului de a comite, din diverse motive, acte care ar putea intra și în conținutul constitutiv al infracțiunii de tratamente neomenoase asupra unei persoane sau chiar asupra a două sau mai multor persoane, nu poate îmbrăca decât haina juridică a infracțiunilor contra persoanei (omor, vătămare corporală, lovire etc) sau a celor contra înfăptuirii justiției (supunerea la rele tratamente, tortura) ori a altor infracțiuni de drept comun, nicidecum a celor contra umanității.

A considera în sens contrar, ar însemna ca orice persoană care comite o infracțiune de omor sau de tortură (sau oricare altă infracțiune care ar putea intra în conținutul constitutiv al infracțiunilor contra umanității) să fie cercetată, judecată și eventual condamnată pentru săvârșirea infracțiunii contra umanității, situație în care celelalte incriminări (infracțiunile contra persoanei, contra înfăptuirii justiției etc) ar rămâne fără efect.

Or, incriminarea infracțiunilor contra umanității a fost determinată de atrocitățile săvârșite în cadrul războiului, în special asupra populației civile și protejează relațiile sociale privind viața, integritatea corporală, sănătatea și libertatea *populației civile* (un număr mare de persoane) spre deosebire de celelalte care protejează relațiile sociale privind viața, sănătatea etc unei persoane sau a unui număr restrâns de persoane.

În argumentarea existenței situației premise, procurorul a făcut trimitere la situația istorico-politică din perioada 1948-1964 și a invocat mai multe acte normative din aceeași perioadă, precum și practică judiciară, respectiv decizia nr. 51/A din 10 februarie 2016 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția Penală în dosarul nr. 3986/2/2014 și decizia nr. 102/A din 29 martie 2017 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția Penală în dosarul nr. 5202/2/2014.

Totodată, și apelantele părți civile au invocat, în același scop, decizia nr. 2579/2009 din data de 7 iulie 2009 a Înaltei Curți de Casație și Justiție – Secția Penală.

Analizând jurisprudența invocată de parchet și apelantele părți civile, Înalta Curte constată că aceasta nu este relevantă pentru cauza dedusă judecării, având în vedere perioada în care s-a reținut că au fost comise faptele supuse analizei în acele cauze (1948-1963), dar și conținutul acestor

fapte.

Astfel, prin Decizia nr. 2579/2009 din data de 7 iulie 2009, Înalta Curte a reținut „[...] Pornind de la definiția dată de Curtea Europeană a „tratamentelor inumane” Înalta Curte reține că în cauză, față de momentul istoric, anul 1948 în care se susține că a fost săvârșită fapta prevăzută de art. 358 C.pen., situația de conflict, ca situație premisă, există între autoritățile statale comuniste care nu numai că au tolerat dar au permis unor „agenți ai statului” să acționeze ca adevărați tortionari și victimelor acestui regim de suprimare fizică și psihică, ceea ce nu exclude cercetarea faptuitorilor și sub aspectul săvârșirii acestei infracțiuni. [...]”

Prin decizia nr. 51/A din 10 februarie 2016, pronunțată în dosarul nr. 3986/2/2014, Înalta Curte a reținut că „[...] în perioada 01 iulie 1956 - 13 aprilie 1963, inculpatul (S), în calitate de comandant al Penitenciarului Râmnicu-Sărat, conform unei rezoluții unice, prin acte materiale repetate (constând în acțiuni și inacțiuni), care s-au succedat în timp conform naturii specifice a fiecărui tip de asemenea acte, săvârșite cu încălcarea sau nesocotirea legii ori a obligațiilor impuse de acea calitate sau ca urmare a exercitării discreționare, prin abuz de funcție, a atribuțiilor sale, având la bază un raport de adversitate asumat de acesta, a supus, din motive politice, colectivitatea deținuților „contrarevoluționari” încarcerați în acel penitenciar, cealaltă parte a aceluiași raport, aflați sub puterea sa, la tratamente neomenoase (inumane și degradante), tortură (fizică și psihică) și exterminare.

Faptele reținute în sarcina inculpatului au avut, drept situație premisă, o stare de adversitate, în care acesta s-a plasat conform voinței și prin manifestări neechivoce proprii, în raport cu întreaga colectivitate a acelor deținuți, considerați, potrivit ideologiei politice impuse la nivel statal, chiar prin dispoziții cu caracter constituțional, „dușmani” ai „regimului de democrație populară” pe care el a fost desemnat să îl reprezinte în „lupta” cu aceștia, pentru a asigura „reprimarea” lor.

Faptele inculpatului s-au concretizat, sub aspect obiectiv, în tratamente neomenoase (inumane și degradante), aplicate cu regularitate și în mod sistematic, timp de ani, deținuților respectivi, cărora le-au fost cauzate suferințe fizice și tulburări psihice puternice (prin înfometare permanentă, privare de asistență medicală sau acordarea ei în condiții improprie realizării unui tratament corespunzător bolilor de care sufereau, ținere în frig pe timp de iarnă și, respectiv, în condiții mizere de cazare și echipament pe toată perioada încarcerării), tortură fizică și psihică (prin bătăi repetate, sancțiuni disciplinare numeroase și severe, disproporționate față de abaterile invocate și, mai ales, chinuitoare prin condițiile concrete de executare, „pedepse” inventate dureroase și umilitoare, aplicate inclusiv deținuților grav bolnavi și paralizați, împiedicarea permanentă, cu scop de distrugere mintală și alienare socială, a oricărui tip de contact uman și privarea, în același scop, de orice formă de activitate) și

exterminare (prin ucidere sau împingere la sinucidere, precedate de suferințe de durată, intense și chinuitoare, a șase dintre acei deținuți). [...]”

În decizia nr. 102/A din 29 martie 2017, pronunțată în dosarul nr. 5202/2/2014, s-a reținut că „[...] în perioada în care inculpatul R a condus *Colonia de muncă Periprava* fie ca locuitor al comandatului (1958-1960), fie în calitate de comandant al acesteia (1960-1963) mai mulți deținuți au decedat (103 persoane), deținuții au fost supuși unui regim de exterminare urmare a condițiilor de viață „asigurate”, deținuții au suferit vătămări a integrității fizice și psihice din partea militarilor care asigurau paza, urmare a ordinelor date de către conducerea Coloniei, și, în fine, deținuții din această colonie au fost persecutați, prin privarea de drepturile fundamentale ale omului sau prin restrângerea gravă a acestor drepturi pe motive de ordin politic.

Preliminar, Curtea a precizat și faptul că, în perioada 1 august 1958-1 noiembrie 1963, în *Colonia de Muncă Periprava* au decedat 103 deținuți, din categoria contrarevoluționarilor, condamnați politic, perioadă în care în această colonie a existat un regim de detenție extrem de sever, proiectat să conducă la exterminarea deținuților, plasați de sistemul vremurilor în mâinile conducătorilor de penitenciare, care aveau drept de viață și de moarte asupra lor, fiind văzuți ca niște elemente dușmănoase, care împiedicau regimul comunist al vremurilor să se desăvârșească, ca o amenințare la adresa democrației populare și a evoluției proletariatului.

S-a precizat că deși inculpatul, cu ocazia audierii sale, a arătat că au existat decese, dar acestea s-au înregistrat în rândul deținuților vârstnici și bolnavi, actele medicale ale decedaților și documentele eliberate de Direcția Generală a Penitenciarelor dar și de CNSAS dovedesc o cu totul altă situație și anume faptul că, au decedat deținuți tineri, 54 dintre cei decedați având vârste cuprinse între 50 și 59 de ani, iar 18% dintre deținuți aveau vârste cuprinse între 20 și 29 de ani. Relevant este faptul că numai un singur deținut decedat avea 71 de ani, acesta fiind cel mai vârstnic deținut decedat.

Prin urmare, aproape toate decesele înregistrate la *Periprava* erau de natură să ridice semne de întrebare pentru comandantul lagărului, acesta, potrivit Regulamentului privitor la organizarea pazei interioare și exterioare a locurilor de deținere - art. 5, fiind răspunzător de toate evenimentele petrecute în locul de deținere, precum evadarea, revolta, refuzul de primire a hranei în masă, decesul deținuților produs în alt mod decât pe cale naturală, fiind obligat să ia măsuri de evitare a acestor evenimente și de eliminare a lor, având obligația de a raporta imediat, prin telefon, apoi și în scris, despre producerea evenimentelor de mai sus, directorului general al Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă.

Examinând cauzele deceselor, s-a arătat că acestea relevă faptul că

deținuții au murit din cauza unor afecțiuni ale aparatului digestiv și excretor, boli de plămâni-tuberculoză și pneumonie, afecțiuni cardiace.

S-a menționat că relevant este faptul că, 15 decese s-au produs din cauza enterocolitei, 19 decese din cauza bolilor de plămâni, 21 de decese din cauza unor afecțiuni ale aparatului digestiv și excretor, 32 decese din cauza afecțiunilor cardiace, alte decese din alte cauze.(...) Bolile care au condus la decesul deținuților au fost boli cauzate de mizerie și lipsă de hrană, au fost rezultatul direct și imediat al regimului aplicat în lagărul de muncă, regim la care inculpatul și-a adus din plin contribuția, atât în calitate de comandant dar și în calitate de locțiitor.(...) regimul de detenție elaborat și aplicat de către inculpat, în perioada în care a deținut funcții de conducere în cadrul Coloniei de muncă Periprava a fost unul de natură să conducă la lichidarea fizică și psihică a deținuților, metodele utilizate și care s-au desprins clar, neechivoc din mărturiile supraviețuitorilor, fiind următoarele:

- expunerea deținuților la condiții de viață mizerabile, degradante, inumane;

- lipsa hranei, calitatea slabă a acesteia în raport cu muncile pe care deținuții erau obligați să le efectueze;

- lipsa apei potabile, oferirea spre consum a apei nefiltrate, luate direct din Dunăre, ceea ce a condus la îmbolnăvirea în masă a deținuților și la decesul multora;

- lipsa medicamentelor, lipsa asistenței medicale, lăsarea fără ajutor a celor care necesitau o atare asistență, ceea ce a condus la decese pentru boli curabile și care tratate, nu ar fi avut ca rezultat decesul;

- bătăi fizice aplicate deținuților pentru motive de cele mai multe ori nejustificate, pentru neîndeplinirea normei de muncă ;

- stabilirea unor norme de muncă aproape imposibil de făcut, atât pentru cei apți dar mai ales pentru inapți, cu consecința lovirii și înfometării celor care nu reușeau, de cele mai multe ori să nu își îndeplinească norme;

- izolarea, interzicerea oricărui contact cu familia, interdicția pentru deținuți de a primi și trimite scrisori, de a primi pachete, de a avea dreptul la vorbitor;

- pedepsirea cu izolarea a deținuților, pentru lungi perioade, timp în care nu mâncau decât o dată la trei zile și erau obligați să stea direct pe ciment, fapt ce a fost de natură să contribuie la instalarea bolilor de plămâni, a bolilor digestive;

- condițiile de lucru improprie, ținerea deținuților cu picioarele în apă, în umezeală, cu hainele ude, fără o protecție adecvată, în special a celor care lucrau la stuf;

- aglomerarea excesivă din barăci, frigul pe care deținuții au fost obligați să îl suporte, lipsa hainelor groase pentru sezonul rece;

- umilința la care erau expuși deținuții, prin jignirea acestora, prin

gesturi și fapte de natură a-i înjosi, prin obligarea celor de altă religie la efectuarea de munci împotriva convingerilor lor religioase. [...]”

Așadar, se poate observa că faptele analizate în hotărârile anterior menționate au fost comise în perioada 1948-1964, când autoritățile comuniste din acea perioadă au încercat suprimarea fizică și psihică a unui număr imens de români, în special intelectuali de elită și personalități din toate domeniile vieții sociale etc.

Deopotrivă, este de remarcat faptul că în sarcina fiecărui inculpat din hotărârile prezentate se reține comiterea mai multor acte grave care se circumscriu elementului material ale infracțiunii de tratamente neomenoase, îndreptate împotriva mai multor persoane, deținuți, considerați, potrivit ideologiei politice impuse la nivel statal în acel moment, chiar prin dispoziții cu caracter constituțional, „dușmani” ai „regimului de democrație populară”.

Însă, spre deosebire de anii 1948-1964, în care s-au produs acele atrocități împotriva poporului român, reținute și în hotărârile anterior menționate, la nivelul anului 1985 nu se mai poate considera că există o intenție clară de *exterminare sistematică* a oricărui opozant din partea autorităților statului, prin acte materiale ce s-ar circumscrie infracțiunii analizate și care să permită încadrarea oricărui comportament nelegal față de persoanele aflate în detenție în acest tip de infracțiune.

Împrejurarea evocată de procuror în sensul că represiunea organizată de securitate ar avea un caracter sistematic și s-ar exercita prin controlul informativ al „întregii populații active” (și prin aceasta s-ar face dovada situației premisă cerută de textul incriminator) dat fiind numărul cetățenilor români supravegheați sau urmăriți de securitate în anii 1974-1989 nu poate fi reținută de Înalta Curte.

Astfel, a reținut parchetul că „[...] După preluarea conducerii PCR de către fostul președinte comunist, Ș, s-au înmulțit treptat categoriile de persoane urmărite, prin extinderea bazei de lucru [...] Cu privire la baza de lucru a Securității, istoriografia domeniului reține existența a cel puțin 424.464 de persoane aflate în diverse forme de urmărire informativă la 01.01.1968, o scădere a numărului de urmăriți în perioada 1968-1973 și o reluare a tendinței ascendente, cu o dublare a cazurilor incluse în baza de lucru, de la 55.687 persoane în 1973, la cca 110.000 persoane în decembrie 1989 [...] evidența fondului informativ preluat și gestionat de CNSAS, fond în care, la data de 01.01.2016 figurau 1.105.014 unități arhivistice (totalizând 1.301.454 volume). Mai mult, din conținutul acestor dosare, rezultă că desfășurarea unei acțiuni de urmărire informativă, indiferent de etapa istorică și de motivul inițierii ei, presupunea culegerea de informații despre mai multe persoane, nu doar despre subiectul ei principal. [...]

Dincolo de inadvertența dintre cele două fraze consecutive (în prima frază se susține înmulțirea categoriei de persoane urmărite după 1965, iar în

fraza următoare, făcând trimitere la statistică, se reține o scădere a numărului de urmăriți în aceeași perioadă), Înalta Curte reține, pe de o parte, așa cum s-a expus și anterior, că măsurile de supraveghere informativă au caracter eminent secret, situație în care nu se poate susține cu temei că acestea ar putea conduce la concluzia existenței unui conflict, a unei adversități între organele statului (securitate) și populație sau parte din aceasta, așa cum cere textul incriminator.

Conform DEX (2009), cuvântul „*adversitate*” reprezintă împrejurare potrivnică cu care cineva are de luptat; dificultate, iar cuvântul „*conflict*” reprezintă neînțelegere, ciocnire de interese, dezacord; antagonism; ceartă, diferend, discuție (violentă); război. Or, după cum se poate constata ambii termeni presupun două părți care să fie în relații de adversitate sau în conflict. Deci, ambele părți trebuie să cunoască acele relații de adversitate sau de conflict.

Pe de altă parte, se reține că ar fi vorba de un control informativ al „întregii populații active”, însă la nivelul anului 1985 populația României număra peste 22 de milioane de persoane, iar dacă numai jumătate din aceasta ar fi fost activă, cele 110.000 (indicate de parchet ca existând la nivelul anului 1989) de persoane aflate în diverse forme de urmărire informativă, ar reprezenta un procent de 1% din populația activă și nicidecum întreaga populație activă cum se susține de către procuror. Elocventă sub acest aspect este declarația martorului J, dată în fața instanței de apel, în care arată „*În 1985, după măsurile de restrângere a bazei de lucru, în atenția organelor de securitate existau circa 80- 82.000 de persoane, dintre care 16.000 erau dosare de urmărire informativă, iar restul până la sută la sută erau supravegheri informative. Fac distincția, întrucât în dosarul de urmărire erau verificate indicii de activitate, pe când în supravegherea informativă erau verificate primele semnalări, privind posibile activități de natură să genereze probleme vizând siguranța națională. Din punct de vedere procentual, raportând cifra totală de persoane avute în lucru, per total populație, reprezenta 0.36%.*”

Totodată, prin rechizitoriu se susține, în privința metodelor utilizate de securitate în acțiunile represive, că tortura a fost principala metodă ilegală de anchetă, dar și folosirea bătăii și a subalimentației prelungite, în scopul obținerii de declarații acuzatoare, presiuni morale pentru constrângerea persoanelor anchetate de a declara ce li se impunea etc., însă nu s-a indicat nicio probă din care să rezulte folosirea acestor metode la nivelul anului 1985 și, ceea ce este mai important, nu s-a invocat, cu trimitere la probe, intenția sistematică de torturare, mutilare sau exterminare a persoanelor căzute sub puterea adversarului.

În cadrul cercetării judecătorești în apel, a fost încuviințată, la solicitarea apelantelor părți civile, și administrată proba cu martorii K, L, M, N și O, în dovedirea situației premisă a infracțiunii de tratamente neomenoase.

În declarațiile martorilor L și P sunt prezentate împrejurări cu privire la evenimentele din 1987 de la Brașov, iar în declarația martorei K sunt prezentate împrejurări cu privire la evenimentele din 1989 (Revoluția din 1989), evenimente întâmplate după mai bine de 2 ani, respectiv 4 ani de la momentul care interesează cauza (perioada ianuarie-noiembrie 1985), situație în care nu pot fi reținute ca relevante în stabilirea situației premisă a infracțiunii deduse judecății. Intervalul de 2 ani, respectiv 4 ani între evenimentul dedus judecății și cele descrise de martori în declarațiile date este prea mare, iar evenimentele prezentate sunt total diferite de cele ce interesează cauza (revoltă în care au fost implicate mai multe persoane, respectiv revoluție), pentru a putea conchide că împrejurările descrise în aceste declarații existau întocmai sau cel puțin în mod asemănător și la nivelul anului 1985.

Însă, declarațiile martorilor M și N prezintă evenimente anterioare, unele apropiate (1983) celor deduse judecății în cauză, astfel că acestea ar putea contribui la stabilirea situației premisă a infracțiunii ce face obiectul cauzei.

Astfel, martora M prezintă evenimente petrecute în anul 1977 și ancheta desfășurată în anul 1981, anchetă în care, așa cum susține martora, au fost folosite lovituri și amenințări. Martora mai relatează și că soțul său a fost arestat pentru 4 ani, iar de la acesta a aflat că a fost la rândul lui bătut și s-a întors acasă cu a stare precară de sănătate. Totodată, martora a precizat că „*[...] La data de 23.08.1981 tovarășul Ș a dat un decret, o amnistie, să fie eliberați toți cei cu pedepse până în 5 ani, chiar și cei care aveau 5 ani. Acest decret a fost dat în mod deosebit pentru poetul Adrian Păunescu, care scrisese o poezie contra tovarășului Ș. De acest decret am beneficiat și eu [...].*”

Martorul N relatează că a demonstrat împotriva conducerii lui Ș, demonstrație concretizată într-un manifest pe care l-a distribuit în perioada ianuarie 1983 - mai 1983, fapt pentru care a fost închis și supus unui „*regim foarte greu de suportat datorită frigului, alimentației foarte proaste și limitate și a unor pedepse care te privau de pachet [...].*”

În cadrul concluziilor scrise, apelanții părți civile A , B și C , în susținerea existenței situației premise (raportul de adversitate între organele statului și societatea civilă), invocă mai multe mărturii ale unor persoane care au fost implicate în evenimente care au condus la interacțiuni cu organele statului, unele anterioare anului 1980, câteva în perioada 1980-1986, iar cele mai multe din perioada 1987 (după evenimentele de la Brașov) și până în 1989, mărturii redată în diverse lucrări publicate.

Cu privire la aceste mărturii, Înalta Curte nu contestă valoarea istorică a acestora, însă nu poate reține valoarea probatorie în procesul penal care să stea la baza acuzației ce vizează o infracțiune deosebit de gravă, cum este infracțiunea de tratamente inumane, atât timp cât aceste mărturii sunt extrajudiciare, au fost făcute în afara procesului penal, fără

respectarea rigorilor care caracterizează administrarea de probe în procesul penal (depunerea jurământului de către martor, respectarea principiilor publicității, nemijlocirii și contradictorialității) și fără ca inculpaților să li se respecte dreptul la apărare prin audierea nemijlocită și adresarea de întrebări cu privire la împrejurările declarate.

Deopotrivă, argumentele expuse anterior cu privire la declarațiile martorilor audiați nemijlocit în faza apelului sunt valabile și cu privire la mărturiile despre evenimente petrecute cu mult înainte ori cu mult după anul 1985, situație în care, nici din această perspectivă, aceste mărturii nu pot fi reținute la stabilirea situației premise a infracțiunii deduse judecării.

Nici înscrisurile la care s-a făcut trimitere nu susțin existența unui conflict (adversității) între autorități și populație sau parte din aceasta, *care să intre sub incidența dispozițiilor art. 358 din Codul penal.*

Așadar, Înalta Curte reține că, prin probele administrate în cauză, inclusiv în apel, s-a făcut dovada unor interacțiuni ale organelor de stat (chiar organe ale securității) cu mai multe persoane determinate, însă nu s-a făcut dovada existenței, în perioada în care se reține comiterea infracțiunii de către inculpați, *a unui conflict (adversității) între autorități și populație sau parte din aceasta, în cadrul căruia să existe o preocupare sistematică a autorităților de exterminare fizică sau psihică a populației sau a unei părți din acesta pe diverse motive* (așa cum s-a întâmplat în perioada anilor 1948-1965, împrejurări reținute prin hotărârile penale la care s-a făcut referire în cele ce preced).

Un conflict limitat la câteva persoane determinate nu poate fi considerat ca situație premisă a infracțiunii de tratamente neomenoase. Or, exact această situație premisă de intenție sistematică de exterminare din partea autorităților face diferența dintre infracțiunile contra păcii și omenirii și infracțiunile individuale cu același element material cuprinse în celelalte titluri ale Codului penal (omor, supunere la rele tratamente, tortură etc.).

Pe cale de consecință, Înalta Curte, în acord cu prima instanță, reține că, în cauză, nu este îndeplinită situația premisă, parte componentă din structura (conținutul juridic) infracțiunii de tratamente neomenoase, situație în care nu sunt întrunite elementele constitutive ale acestei infracțiuni, însă faptele persoanelor care au contribuit la uciderea victimei pot fi cercetate individual (particular) ca infracțiuni de drept comun.

De altfel, Înalta Curte reține că au fost deja judecați și condamnați numiții T, Ț și pentru uciderea victimei H, reținându-se în sarcina acestora de către instanțele de judecată săvârșirea infracțiunii de omor și, respectiv, instigare la omor pentru ultimii doi.

Și sub aspectul *subiectului pasiv* al infracțiunii de tratamente neomenoase, respectiv îndeplinirea condiției de „*persoană căzută sub puterea adversarului*”, prima instanță a făcut o corectă evaluare a materialului probator și, în mod judicios, a reținut că victima H nu îndeplinește această condiție.

Astfel, deși infracțiunea de tratamente neomenoase nu are un subiect pasiv calificat, totuși sfera acestuia este determinată prin lege (art. 358 din Codul penal), respectiv răniți, bolnavi, membrii personalului civil sanitar sau al Crucii Roșii ori al organizațiilor asimilate acesteia, naufragiații, prizonierii de război și, în general, orice alte persoane căzută sub puterea adversarului.

Dintre toate categoriile prevăzute de lege, victima H s-ar putea încadra doar în categoria persoanelor căzute sub puterea adversarului, așa cum în mod corect a reținut și prima instanță, astfel că analiza îndeplinirii condiției prevăzute de lege pentru subiectul pasiv se va face prin raportare la această categorie de persoane.

Așa cum rezultă din probele administrate în cauză, la nivelul anului 1985 victima H era inginer în cadrul Institutului de Cercetări și Proiectare pentru Sistemizare Locuințe și Gospodărire Comunală București.

Anterior anului 1985, victima s-a bucurat de libertate de mișcare, călătorind de nenumărate ori în Occident, în scop turistic, așa cum rezultă inclusiv din propriile declarații (în 1974 la Paris, în 1978 la Viena - Veneția - Zürich - Paris - Barcelona - Madrid - Toledo - Granada - Cordoba - Paris, Londra - Burgas - Haga - Amsterdam - Köln, Viena - București, în 1980 în Grecia, Turcia, iar soția sa și în Israel).

În anul 1983, fiica victimei, B, a plecat definitiv din România în Statele Unite ale Americii, iar la sfârșitul anului 1984, victima H a obținut viză de a călători în SUA pentru a se întâlni cu fiica sa.

Or, este de notorietate faptul că, în regimul comunist, orice deplasare în afara țării, în scop turistic, era un adevărat privilegiu de care nu se puteau bucura decât anumite persoane și sub un control strict din partea organelor de securitate.

Pentru a se acorda permisiunea de a călători în afara lagărului comunist, organele de securitate efectuau investigații speciale cu privire la persoana solicitantă, vizând riscul de a rămâne în străinătate. Victimei i s-a acordat această permisiune, chiar în condițiile în care avea rude și cunoștințe în Elveția, Argentina, Australia, Israel, R.F. Germania, Anglia, astfel cum rezultă din materialele existente la dosarul cauzei, nefiind identificate aspecte deosebite în comportamentul și conduita acesteia. La întoarcerea în țară, victima redacta câte o notă despre călătoria efectuată, persoanele cu care s-a întâlnit, discuțiile purtate etc. Elocventă sub acest aspect este declarația martorului J (dată în fața instanței de apel) în care a precizat că *„Ofițerul de obiectiv avea obligația să dea un aviz de securitate, înainte de deplasări în străinătate ale angajaților din zona de competență, se făceau minime verificări. Interesa dacă pe parcursul deplasărilor are intenții de rămânere în străinătate, să se implice în activități contrare României, interviuri la posturi de radio și în aceste circumstanțe se dădea un aviz negativ, care era consultativ. Faptul că H a efectuat, în anii 70, 80, mai multe călătorii în străinătate, înseamnă că ofițerul de obiectiv îl*

percepea ca pe un om serios, care nu creează probleme.”

Așadar, până la momentul identificării jurnalului nu au rezultat suspiciuni care să determine neacordarea de către organele de securitate a permisiunii de a pleca în scop turistic în străinătate, deși se cunoștea că nu era tocmai un simpatizant al conducerii de stat și partid, astfel cum rezultă din declarația părții civile A (în fața primei instanțe a arătat că, studiind la CNSAS documente din arhiva securității, a constatat că au existat informatori care au adus la cunoștința conducerii securității statului, după cutremurul din anul 1977, starea de spirit a locatarilor și inginerilor, printre ingineri fiind menționat și tatăl său ca având atitudine ostilă față de conducătorul statului).

De asemenea, este de notorietate la ce presiuni erau supuși cei care urmau să părăsească definitiv țara, precum și rudele acestora. Celor plecați ilegal, li se confiscau proprietățile, cei care plecau legal, erau obligați să „vândă” statului comunist, la o valoare arbitrară stabilită de acesta, toate proprietățile deținute, iar dacă le înstrăinaseră anterior plecării, erau obligați să le răscumpere și să le vândă statului comunist la valoarea precizată anterior. Mai mult, rudele de gradul I ale acestor persoane erau, ca regulă generală, date afară din serviciu, fiind astfel obligate să presteze munci necalificate pentru a-și câștiga mijloacele de existență.

Și din acest punct de vedere victima H a avut un tratament diferit față de majoritatea celorlalte persoane, astfel că, nu numai că nu și-a pierdut locul de muncă după plecarea fiicei sale, ci a și primit viză de călătorie să se întâlnească cu aceasta în SUA, unde se stabilise definitiv încă din anul 1983. Relevantă sub acest aspect este declarația martorului W (din fața instanței de apel) în care a arătat că „*Vizele se acordau restrictiv, iar pe spațiul SUA erau imposibil de obținut. Faptul că nu a avut restricții din acest punct de vedere dovedește că era cel puțin un bun cetățean*”

Este adevărat, astfel cum rezultă din probele administrate în cauză, că victima H avea, ca de altfel mulți români în aceeași perioadă, serioase nemulțumiri față de politica și conducerea de stat și de partid, pe care și le-a manifestat în jurnalul său intim, prin materialele transmise la postul de radio Europa Liberă, precum și la locul de muncă, verbal și prin afișarea unor citate, însă nu au atras atenția organelor de securitate, până la momentul în care a fost găsit jurnalul său intim.

Nici măcar jurnalul și celelalte acțiuni desfășurate de victimă și identificate de organele de securitate nu au fost suficiente pentru a antrena răspunderea acestuia pentru comiterea vreuneia dintre infracțiunile contra orânduirii socialiste sau pentru arestarea sa preventivă.

Astfel, după identificarea jurnalului, în perioada ianuarie-mai 1985, victima H a fost cercetată, *în stare de libertate*, de către organele de securitate ale statului pentru infracțiunea de propagandă împotriva orânduirii socialiste, prevăzută de art. 166 din Codul penal.

Raportul întocmit în cauză de către organele de cercetare penală a fost prezentat martorului V, adjunct al ministrului de interne la acea dată, care a întocmit o notă în care a menționat: nu rezultă suficient de bine conturate elementele constitutive ale infracțiunii de propagandă împotriva orânduirii socialiste, unde și în ce mod au proliferat acțiunile celui în cauză, ce s-a reținut cu valoare de probă din declarațiile persoanelor audiate, ce poziție a avut în timpul cercetării, de ce nu s-au aprofundat până acum legăturile în lumea scriitorilor, despre ce este vorba mai în concret, ce rămâne efectiv pentru instanță dacă piesele din jurnal, dat fiind caracterul lor nu pot fi folosite, precizând despre anexa 4 că deși are un substrat, nu are nicio valoare probatorie și nici nu poate fi reținută ca piesă incriminantă.

La data de 03.08.1985, victima H a fost avertizată la locul său de muncă, în prezența mai multor persoane din conducerea institutului, ocazie cu care a recunoscut faptele și s-a angajat ca în viitor să nu mai comită nicio faptă de natură să lezeze interesele statului, precizând că este conștient că dacă în viitor va mai proceda în acest fel, poate fi tras chiar și la răspundere penală și a mulțumit organelor de stat pentru clemența de care au dat dovadă în cazul său, fiindu-i luat un angajament scris.

Prin referatul din data de 14.08.1985 întocmit de inculpatul D , s-a propus neînceperea urmăririi penale, în cauza privind pe H, pentru infracțiunea de propagandă împotriva orânduirii socialiste prevăzută de art. 166 din Codul penal.

S-a reținut că victima H nu a reușit să influențeze negativ atitudinea și comportarea persoanelor care au luat cunoștință de faptele sale, că însemnările din jurnalul personal și publicațiile susmenționate nu au fost difuzate vreunei persoane în scop de a propaga idei și concepții ostile ori de a instiga la acțiuni împotriva orânduirii socialiste, apreciindu-se că faptele stabilite împotriva acestuia nu întrunesc elementele constitutive ale infracțiunii prev. de art. 166 din Codul penal.

La aceeași dată dosarul a fost înaintat Direcției Parchetelor Militare.

Prin rezoluția din data de 15.08.1985 a Direcției Parchetelor Militare s-a dispus confirmarea propunerii Direcției Cercetări Penale din cadrul Departamentului Securității Statului de a nu se începe urmărirea penală împotriva lui H, pentru infracțiunea de propagandă împotriva orânduirii socialiste, prevăzută de art. 166 din Codul penal.

S-a apreciat că acțiunile întreprinse de victima H nu întrunesc elementele constitutive ale infracțiunii prevăzute de art. 166 alin. (2) din Codul penal, având în vedere că a săvârșit faptele pornind de la unele nemulțumiri de ordin personal, că materialele aduse din străinătate și însemnările ce i s-au găsit la domiciliu nu au fost difuzate, considerându-se că unele comentarii făcute la locul de muncă, cât și afișarea unor citate din autorii străini în atelierul de proiectare, unde-și desfășura activitatea sunt

acțiuni dezaxate, că acele legături pe care le-a avut cu postul de radio „Europa Liberă” au fost întâmplătoare, regretându-le.

Totodată, s-a propus ca materialele din care rezultă infracțiunile de nerespectare a regimului mijloacelor de plată străină, prevăzute și pedepsite de Decretul nr. 210/1960, săvârșite de H să fie înaintate Direcției Parchetelor Militare pentru a sesiza organele de cercetare penală competente, pentru a efectua cercetarea penală și a se lua măsurile ce se impun.

Prin ordonanța din data de 31.07.1985 a Direcției Parchetelor Militare s-a dispus declinarea dosarului privind pe H în favoarea Direcției din Procuratura Generală, competentă a dispune continuarea cercetărilor în legătură cu săvârșirea de către cel în cauză a mai multor infracțiuni de deținere și operațiuni ilegale cu mijloace de plată străine, prevăzute de art. 37 alin. (1) și (3) din Decretul nr. 210/1960.

La data de 21.09.1985, Procuratura Locală Sector 6 București, la solicitarea Direcției Cercetări Penale a Inspectoratului General al Miliției, prin ordonanța nr. 1830/P/1985, a dispus arestarea preventivă pe o perioadă de 30 de zile a victimei H pentru săvârșirea infracțiunii de operațiuni interzise cu mijloace de plată străine, prevăzută de art. 37 alin. (1) și (3) din Decretul nr. 210/1960, fiind emis mandatul de arestare preventivă nr. 261/21.09.1985.

Ulterior, la data 04.10.1985, victimei i s-a desfăcut și contractul de muncă, menționându-se că este reținut de organele de cercetare penală pentru fapte penale grave și încălcarea normelor eticii și echității socialiste, că a dus o activitate de defăimare a orânduirii socialiste la locul de muncă, a întreținut relații clandestine cu posturi de radio străine care prin activitatea lor duc o propagandă împotriva țării.

De la momentul arestării preventive, victima H a fost încarcerată în Arestul Direcției Cercetări Penale din cadrul Inspectoratului General al Miliției până la data de 17.11.1985.

În acest context, Înalta Curte, în acord cu prima instanță, reține că victima H nu a fost un opozant al regimului comunist și nu s-a aflat în relații de adversitate cu organele de securitate ale statului, atât timp cât opiniile sale și dezacordul față de politica și conducerea de stat nu au fost făcute publice, nu a ajuns la cunoștința publicului larg pe vreo altă cale și nu au produs vreo consecință în realitatea exterioară (nu au fost de natură a propaga idei și concepții ostile ori de a instiga la acțiuni împotriva orânduirii socialiste).

Astfel, victima nu și-a manifestat public dezacordul față de politica și conducerea de stat și partid, astfel încât să devină o persoană periculoasă pentru securitatea statului, din cauza posibilității de influențare a opiniei publice și de instigare a populației împotriva conducerii de stat și partid.

Opiniile și nemulțumirile sale au fost exprimate fie în jurnalul său intim, dar nu a fost făcut public, fie prin materialele transmise la postul de

radio „Europa Liberă” (așa cum a rezultat din declarațiile victimei), dar nu a fost menționat numele său, fie prin păreri exprimate la locul de muncă, dar care nu au fost în măsură să atragă atenția organelor de securitate, fiind arestat și deținut pentru infracțiuni de drept comun (infracțiunea de operațiuni interzise cu mijloace de plată străine).

De altfel, la acel moment, ca și victima H, existau numeroși cetățeni români care, într-un cerc restrâns, își manifestau dezacordul cu privire la regimul comunist și conducerea statului, fără, însă, a manifesta o atitudine critică în prezența unui public larg de natură să influențeze sau să instige populația împotriva conducerii de stat și partid.

Or, persoana aflată în conflict sau în relații de adversitate cu organele statului comunist este acea persoană care avea opinii opuse celor ale regimului comunist totalitar și care a avut și îndrăzneala de a le exprima public, deschis, punându-se astfel în opoziție față de puterea comunistă, iar *„persoana căzută sub puterea adversarului”* este persoana aflată în opoziție față de puterea comunistă, care este arestată sau cercetată de organele statului tocmai pentru aceste opinii. Sub acest aspect, martorul J a precizat în declarația dată în fața instanței de apel că *„Numărul opozanților deschiși, cu asumare a riscurilor, care au inițiat sau desfășurat activități contestatatoare la adresa regimului a fost unul mic. D-nul H, prin jurnalul care nu a fost dat publicității, putem considera că a fost opozant de for intim, interior. În ce privește articolele trimise la Europa Liberă pot fi considerate ca acte de opoziție, dar neasumate public. Când ne referim la opozanți ai regimului, ne referim la cei care au săvârșit acte publice grave, asumându-și riscuri. Din acest punct de vedere H nu e considerat opozant deschis.”*

Pe cale de consecință, nu se poate reține că victima H este o *„persoana căzută sub puterea adversarului”* atât timp cât opiniile sale despre regimul comunist și conducerea de stat și de partid nu au fost făcute publice, iar arestarea sa nu a fost dispusă de organele statului pentru opiniile pe care le-a consemnat în jurnalul său intim (așa cum s-a reținut anterior, victima a fost cercetată în stare de libertate pentru infracțiunea de propagandă împotriva orânduirii socialiste, prevăzută de art. 166 din Codul penal), ci pentru o infracțiune de drept comun, respectiv operațiuni interzise cu mijloace de plată străine, infracțiune recunoscută de victimă, în condițiile în care, la percheziția domiciliară, au fost găsite la domiciliul său mijloace de plată străine, care erau interzise la deținere.

Având în vedere cele anterior expuse, Înalta Curte constată că fapta pentru care inculpații D și E au fost trimiși în judecată nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de tratamente neomenoase, fiind astfel incidentă o cauză care împiedică exercitarea în continuare a acțiunii penale, respectiv cauza prevăzută de dispozițiilor art. 16 alin. (1) lit. b) teza I din Codul de procedură penală - fapta nu e prevăzută de legea penală.

Constatându-se deja incidența unei cauze care împiedică exercitarea

în continuare a acțiunii penale, este de prisos examinarea de către instanța de apel a celorlalte elemente de configurare a infracțiunii de tratamente neomenoase (elementul material al laturii obiective, urmarea imediată, legătura de cauzalitate, latura subiectivă), pentru care atât parchetul, cât și apelantele părți civile au făcut ample expuneri în motivele de apel, întrucât o astfel de analiză nu poate conduce la o altă finalitate.

De asemenea, apărările formulate de intimații inculpați vizând încetarea procesului penal pentru autoritate de lucru judecat (inculpatul E) sau încetarea procesului penal atrasă de nelegalitatea redeschiderii urmăririi penale (inculpatul D) nu vor mai fi analizate, dat fiind faptul că soluția de achitare, în temeiul art. 16 alin. (1) lit. b) teza I din Codul de procedură penală, este mai favorabilă inculpaților decât soluția de încetare a procesului penal, în temeiul art. 16 alin. (1) lit. e) și i) din Codul de procedură penală și prevalează acesteia din urmă.

Cum motivele de apel formulate de parchet și de apelantele părți civile sunt în sensul constatării îndeplinirii condițiilor de tipicitate ale infracțiunilor reținute în sarcina inculpaților D și E și, pe cale de consecință, condamnarea acestora, respectiv încetarea procesului penal în ceea ce îl privește pe F, pentru considerentele anterior expuse, le constată ca fiind nefondate.

Cât privește motivul de apel al parchetului vizând neaplicarea dispozițiilor art. 16 alin. (1) lit. f) teza a III-a din Codul de procedură penală față de inculpatul I, Înalta Curte îl găsește ca nefondat pentru considerentele expuse mai jos.

Într-adevăr, așa cum a precizat și parchetul, prin sentința penală nr. 152 din data de 16.03.2017, pronunțată în dosarul nr. 2764/1/2016, Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția Penală, în baza art. 396 alin. (6) din Codul de procedură penală raportat la art. 17 și art. 16 alin. (1) lit. f) teza a III-a din Codul de procedură penală, a încetat procesul penal cu privire la G, pentru complicitate la săvârșirea infracțiunii contra umanității prevăzută de art. 48 din Codul penal rap. la art. 439 alin. (1) lit. e), g) și k) din Codul penal, întrucât a intervenit decesul acestuia, astfel cum a rezultat din certificatul de deces seria D10 nr.008999 emis de Primăria Municipiului Alba Iulia, la data de 21.12.2016.

După cum se poate observa, soluția de încetare a procesului penal ca urmare a decesului inculpatului G a intervenit în faza de debut a cercetării judecătorești în primă instanță, fără o analiză a acuzației penale pentru ceilalți coinculpați trimiși în judecată pentru comiterea aceleiași infracțiuni.

Însă, cu privire la inculpatul I, se constată că acesta a decedat la data de 11.08.2017, pe parcursul derulării cercetării judecătorești în primă instanță, și cu toate acestea, instanța de fond a continuat cercetarea judecătorească cu privire la ceilalți doi coinculpați, respectiv D și E, fără a dispune o soluție cu privire la inculpatul decedat.

Cum prin hotărârea apelată, prima instanță, după analiza acuzației

formulate de parchet, a constatat că fapta pentru care inculpații D și E au fost trimiși în judecată, în calitate de autori, nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii, atunci nici fapta pentru care inculpatul I a fost trimis în judecată nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii, atât timp cât acesta a fost acuzat de complicitate la săvârșirea de către primii doi inculpați a infracțiunii reținute în sarcina lor.

Or, soluția de achitare în temeiul art. 16 alin. (1) lit. b) din Codul de procedură penală dispusă față de inculpații D și E profită și inculpatului I și, totodată, prevalează celei de încetare a procesul penal, prevăzută de art. 16 alin. (1) lit. f) teza a III-a din Codul de procedură penală, fiind favorabilă memoriei inculpatului decedat.

Nefondat este și apelul declarat de partea responsabilă civilmente Ministerul Afacerilor Interne.

Astfel, apelanta parte responsabilă civilmente Ministerul Afacerilor Interne a invocat nelegalitatea hotărârii atrasă de împrejurarea că a fost introdusă în cauză după epuizarea fazei de urmărire penală și a celei privind procedura camerei preliminare, la solicitarea inculpaților și nu a părților civile, cum se prevede în dispozițiile art. 21 alin. 1 din Codul de procedură penală. Totodată, se invocă nerespectarea Deciziei Curții Constituționale nr. 257/2017. Se susține că, precedându-se în această modalitate, i-a fost încălcat dreptul la apărare.

În legătură cu această chestiune, Înalta Curtea reține că, într-adevăr, Ministerul Afacerilor Interne (ca de altfel și Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice, precum și Serviciul Român de Informații) a fost introdus în cauză după terminarea procedurii de cameră preliminară, în ședința publică din data de 10 mai 2017, la solicitarea inculpaților D, E și I. În aceeași ședință, părțile civile A, C și B, prin apărătorul ales au precizat că nu este necesar să fie introdus statul român și instituțiile sale ca părți responsabile civilmente, având în vedere că părțile civile doresc ca acest demers să se restrângă exclusiv asupra celor trei inculpați.

Instanța de fond a apreciat ca fiind admisibile cererile de introducere în cauză a celor trei părți responsabile civilmente, în conformitate cu dispozițiile art. 21 Cod procedură penală și cu practica judiciară a Înaltei Curți de Casație și Justiție în dosarele ce vizează fapte similare, astfel că a admis cererile de introducere în cauză, în calitate de părți responsabile civilmente, a Statului Român prin Ministerul Finanțelor Publice, a Serviciului Român de Informații și a Ministerului Afacerilor Interne.

Potrivit dispozițiilor art. 21 din Codul de procedură penală, introducerea în proces a părții responsabile civilmente poate avea loc, la cererea părții îndreptățite potrivit legii civile, în termenul prevăzut de art. 20, respectiv până la începerea cercetării judecătorești.

Cercetarea judecătorească începe după parcurgerea momentelor stabilite în art. 374 din Codul de procedură penală, și constă în administrarea probatoriului din faza de urmărire penală și a eventualelor

probe noi solicitate și încuviințate. De altfel, prealabil discutării probelor, persoana vătămată prin săvârșirea infracțiunii are posibilitatea de a participa ca parte civilă în procesul penal și, în consecință, de a solicita introducerea în cauză a părții responsabile civilmente.

Părțile responsabile civilmente Ministerul Afacerilor Interne, Statul Român prin Ministerul Finanțelor și Serviciul Român de Informații au fost introduse în cauză cu respectarea dispozițiilor legale, respectiv art. 21 alin. (1) rap. la art. 20 alin. (1) din Codul de procedură penală, până la începerea cercetării judecătorești.

Tot sub acest aspect al termenului până la care poate fi introdusă în cauză partea responsabilă civilmente, Înalta Curte reține că Decizia Curții Constituționale nr. 257/2017, invocată de apelanta parte responsabilă civilmente, nu este aplicabilă în speță atât timp cât aceasta a fost publicată în Monitorul Oficial la data de 22 iunie 2017, deci, ulterior pronunțării încheierii de ședință de către instanța de fond. Or, conform art. 147 alin. (4) din Constituția României, Deciziile Curții Constituționale se publică în Monitorul Oficial al României, iar *de la data publicării sunt general obligatorii și au putere numai pentru viitor*.

Din momentul în care, cu respectarea termenului prevăzut de lege, a dobândit calitatea de parte responsabilă civilmente, Ministerul Afacerilor Interne a avut posibilitatea reală de a-și exercita și drepturile prevăzute în art. 87 și art. 112 din Codul de procedură penală. De altfel, din actele dosarului a reieșit că această parte responsabilă civilmente și-a exercitat în cursul procesului penal drepturile procesuale recunoscute de lege, inclusiv dreptul de a declara prezenta cale de atac.

Cât privește persoana care este îndrituită de lege să solicite introducerea în cauză a părții responsabile civilmente, Înalta Curte constată că prima instanță a încălcat dispozițiile art. 21 alin. (1) din Codul de procedură penală, prin introducerea în cauză a părților responsabile civilmente la solicitarea inculpaților și nu la cererea părții îndreptățite potrivit legii civile, respectiv părțile civile.

În conformitate cu dispozițiile art. 282 alin. (1) din Codul de procedură penală, încălcarea oricăror dispoziții legale (în afara celor prevăzute la art. 281 ce reglementează nulitatea absolută) determină nulitatea actului atunci când s-a adus o vătămare drepturilor părților, care nu poate fi înlăturată altfel decât prin desființarea actului.

Or, apelanta parte responsabilă civilmente nu a precizat care este vătămarea care i s-a produs prin introducerea sa în cauză la solicitarea inculpaților și nu a părților civile, dar nici nu poate invoca vreo vătămare în contextul în care, prin hotărârea apelată, nu există nicio dispoziție care să se refere la aceasta. În atare situație, apelul este nefondat.

Cât privește apelul declarat de partea responsabilă civilmente Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice, Înalta Curte constată că acesta nu a fost motivat, iar partea responsabilă civilmente nu s-a prezentat în fața

instanței de apel pentru a indica, cel puțin oral, motivele care au determinat-o să declare calea de atac.

Constatând că prin sentința apelată, instanța de fond nu a dispus nicio măsură cu privire la această parte, Înalta Curte reține că apelul a fost declarat formal, fără să urmărească realizarea sau protejarea vreunui drept.

Față de toate considerentele expuse mai sus, Înalta Curte de Casație și Justiție, în temeiul art. 421 alin. (1) pct. 1 lit. b) din Codul de procedură penală, va respinge, ca nefondate, apelurile declarate de Parchetul de pe lângă Curtea de Apel București, de părțile civile A , B și C și de părțile responsabile civilmente Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice și Ministerul Afacerilor Interne împotriva sentinței penale nr. 196/F din 17 octombrie 2019, pronunțată de Curtea de Apel București, Secția I Penală, în dosarul nr. 2500/2/2017 (1030/2017).

În temeiul art. 275 alin. (2) și (4) din Codul de procedură penală, va obliga pe fiecare dintre apelantele părți civile și pe apelanta parte responsabilă civilmente Ministerul Afacerilor Interne la plata sumei de 300 lei cu titlu de cheltuieli judiciare către stat.

Conform art. 275 alin. (3) din Codul de procedură penală, cheltuielile judiciare ocazionate de soluționarea apelurilor declarate de Parchetul de pe lângă Curtea de Apel București și de Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice vor fi lăsate în sarcina statului.

**PENTRU ACESTE MOTIVE,
ÎN NUMELE LEGII,
DECIDE:**

Respinge, ca nefondate, apelurile declarate de ***Parchetul de pe lângă Curtea de Apel București, de părțile civile A , B și C și de părțile responsabile civilmente Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice și Ministerul Afacerilor Interne*** împotriva sentinței penale nr. 196/F din 17 octombrie 2019, pronunțată de Curtea de Apel București, Secția I Penală, în dosarul nr. 2500/2/2017 (1030/2017).

Obligă pe fiecare dintre apelantele părți civile și pe apelanta parte responsabilă civilmente Ministerul Afacerilor Interne la plata sumei de 300 lei cu titlu de cheltuieli judiciare către stat.

Cheltuielile judiciare ocazionate de soluționarea apelurilor declarate de Parchetul de pe lângă Curtea de Apel București și de Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice rămân în sarcina statului.

Definitivă.

PREȘEDINTE,

JUDECĂTOR,

JUDECĂTOR,

MAGISTRAT-ASISTENT,

